

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3454>

THE USE OF PROVERBS IN TEACHING ARABIC

ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE EMSAL KULLANIMI

Rabia Başaslan¹

Abstract

Proverbs are sentences that contain a certain provision and tell a lot in few words. They are also the most prominent reflective and carrier of culture which houses the life codes of a nation. The most comprehensive way to understand culture is to study the language of that culture. While learning a language, we see the culture with it, as it is necessary to know what kind of lifestyle it is in the places where that language is used. Since the proverbs reflect the language best, it will be very useful to use these sentences in foreign language teaching. In this way, while the student encounters many examples, he/she also meets the culture of the language. It is possible to see this teaching method in some dictionaries written in the past. In these dictionaries, proverbs were used in order to better explain the subject that is mentioned. While teaching Arabic, it is very useful to explain many subjects, especially grammar, with examples. Choosing the examples to be given from the proverbs will make the subject more permanent in the students' minds and make the lesson more colorful. Arabic is a very rich language in proverbs. The influence of the desert lifestyle, literature and religion on culture is clearly manifested in these sentences. It has been seen that proverbs should be used frequently in intermediate and advanced Arabic teaching.

Keywords: Culture, Foreign Language Education , Proverb.

Özet

Atasözleri belli bir hüküm içeren, az kelimeyle çok şey anlatan cümlelerdir. Bir milletin yaşam kodlarını barındıran kültürün en belirgin yansıtıcısı aynı zamanda taşıyıcısıdır. Kültürü anlamının en kapsamlı yolu o kültürün dilini incelemektir. Bir dili öğrenirken o dilin kullanıldığı yerlerde nasıl bir yaşam tarzı olduğunu bilmek gerektiğinden kültürü beraberinde görmüş oluruz. Dili en iyi atasözleri yansıttığından yabancı dil öğretiminde bu cümleleri kullanmak oldukça faydalı olacaktır. Bu yolla birlikte öğrenci bolca örnekle karşılaşırken dilin kültürüyle de tanışmış olur. Bu öğretim yolunu geçmişte yazılmış bazı sözlüklerde görmek mümkündür. Bu sözlüklerde bahsi geçen konuyu daha iyi açıklamak adına atasözünü kullanmışlardır. Arapça öğretirken dil bilgisi konuları başta olmak üzere birçok konuda örneklerle açıklama yapmak oldukça faydalı olmaktadır. Verilecek örneklerin mesellerden (atasözü) seçilmesi öğrencinin zihninde konunun daha kalıcı olmasını sağlayacak ve dersi daha renkli hale getirecektir. Arapça mesel bakımından oldukça zengin bir dildir. Çöl yaşam tarzının, edebiyatın, dinin kültüre olan etkisi bu cümlelerde açıkça kendini göstermektedir. Orta ve ileri düzey Arapça öğretiminde mesellerin sıkça kullanılması gerektiği görülmüştür.

¹ MEB, Öğretmen, Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arap Dili Ve Belagatı Bilim Dalında Yüksek Lisans Öğrencisi, E-mail: kendirrabia123@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4364-7774

Anahtar Kelimeler: Kültür, Yabancı Dil Öğretimi, Arapça, Mesel.

GİRİŞ

Kültür mirası, geçmişte olduğu gibi günümüzde de Arapların birleşmesinin temel dayanaklarından birini oluşturmaktadır (Câbiri, 2022: 54). Çalışmayı yapmadaki amaç kültürün yabancı dille bütünleştirilmesi ve öğretime katkı sağlayacak şekilde içerik oluşturmaktır. Bu düşünce çerçevesinde ortaöğretim kurumlarının müfredatında araştırma yapılmış ve kültürü destekleyen içeriklerin yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Arap kültürünü en iyi yansıtan atasözlerinin bu sorunu gidermede önemli rol oynayacağı belirlenmiştir. Geçmişten bugüne var olan atasözlerini toplayan el-Meydâni'nin Mecma-ul Emsal kitabı başta olmak üzere çeşitli kaynaklar taranarak en faydalı olacak atasözleri seçilmiştir. Seçilen atasözlerinin hangi yöntemler kullanılarak işleneceği de ayrıca araştırılmış olup çalışmada yer verilmiştir.

Dil, bir toplumun en önemli kültür ögesi olduğundan bir dili kültürüyle beraber öğrenmek gerekir. Geçmişten günümüze toplumun geçirdiği neredeyse her şeyi içerisinde barındıran ve kültürü dile en iyi yansıtan ise atasözleri ve deyimler, Arapça ifadesiyle mesellerdir. Dilin yapısından önemli şahsiyetlere, dini olgulara kadar çoğu konuda mesel bulmak mümkündür.

Arapça, dini boyutuyla, kültürüyle, kelime hazinesiyle önemini koruyan bir dildir. Kültürü zengin bir dilin meselleri de oldukça fazladır. Bu, Arapça öğretmek ve öğrenmek isteyenlere farklı açılardan fayda sağlayacaktır.

Kelime ve dilbilgisi kuralı ezberleme kalıcı olmamakla birlikte öğrenme yükünü de arttırmaktadır. Günümüzde yapılandırmacı yaklaşımın önemi kanıtlanmış ve birçok yönden faydası görülmüştür. Öğrencinin yaparak yaşayarak bilgiyi edinmesi, onu zihninde kalıcı bir yere oturtmasında etkili olmaktadır. Dilin öğrenilmesinin süreç istemesi ve unutulmasının kolay olduğundan birden fazla ve etkili yöntemlerin kullanılması gerekmektedir.

Kaşgarlı Mahmut kitabı Divan-ı Lügati't-Türk'de Türkçe kelime öğretim yöntemi olarak, o kelimenin geçtiği atasözünü vermiştir. Burada temel olan kelimenin cümle içerisinde görülmesi ve anlamlı bir hale getirilmesidir. Dil öğretimi kültürün aktarılması ve yaygınlaştırılmasını da içerdiğinden diğer cümleler yerine atasözü, deyim gibi cümleleri kullanmak etkili ve faydalı yöntemlerden biridir.

Mesellerin Doğuşu

Meselleri öğretimde kullanmadan önce meydana çıkış sebeplerine ve gelişimine bakmak daha faydalı olacaktır. *مَثَل* kelimesi, darb-ı mesel, örnek, atasözü diye aralarında benzerlik bulunan iki şeyden birinin diğeri için kullanılması demektir (el-İsfahâni, 1443: 758). Mesel terim anlamıyla, kendisine özel unsurlarıyla ayırt edilen söz sanatıdır. Kendi başına edebiyatta yer edinmiştir. Şiirin, söylemlerin, hikaye gibi metinlerin içerisinde alınabilirler (Qatamesh, 1988: 11). Meseli diğer sözlerden ayıran özellikler arasında az sözle derin manalar içermesini, söylenenin belli olmamasını, kalıplaşmış ve geçmişten bugüne anlamını kaybetmeyerek gelmiş olmasını sayabiliriz. Her bir milletin kendine özgü dili, yaşam tarzı, düşünce sistemi, inancı en genel anlamıyla da kültürü vardır. Yaşanılan olayların kısa, etkileyici aynı zamanda edebi olarak anlatılmak istenmesi bu tür kalıp ifadelerin doğmasına zemin hazırlamıştır. Türkçe karşılığı olarak atasözü/deyim desek de meseller, kendi kültürüne özgü yapıda cümlelerdir. Arap coğrafyasının çok geniş topraklara yayılmış olması birçok farklı gelenek görenek, inanış ve yaşam biçimlerine ev sahipliği yapmasının önünü açmıştır. Gelişen edebiyatı da mesellerin çok çeşitli ve farklı farklı konularda olmasının bir sebebidir.

Mesellerin ortaya çıkış sebepleri birbirinden farklıdır. Bu sebeplerin en belirgin olanları din, yaşanılan coğrafya, edebiyat, ders çıkarılacak olaylardır. Bunlara kısaca değinip örneklerle açıklamak konuyu daha anlaşılır kılacaktır. İslam inanışının etkileri meseller üzerinde oldukça fazladır. Allah'ın emirlerinin dil ile ifade edilmiş olması, Arapçada dil ile ilgili birçok kültür faaliyeti ve unsurunun doğmasına sebep olmuştur (Kaplan, 2014: 16). Kur'an-ı Kerim'in, hadislerin ve dini metinlerin içerisinde olduğu gibi alınan ya da oradaki cümleyle istinaden söylenmiş pek çok mesel mevcuttur.

الحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ (el-Meydâni, 1955: 1/337) “Haya imandandır.” Meselindeki haya konusu hadislerde de çokça işlenmiştir. Yine اَنْتَبُّ مِنْ أَبِي لَهَبٍ (el-Meydâni, 1955: 1/150) “Ebu Leheb’den daha perişan (olsun)” meselinin Kur’ân’da geçen تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ “Ebû Leheb’in elleri kurusun! Kurudu zaten.” (Kur’ân-ı Kerim: Kelime Mealli, 2017, Tebbet 111/1) ayetinden etkilenerek söylendiği açıkça görülmektedir. Din/inanç, kültürün önemli parçalarındandır. Mesellerde de bunun etkisinin görülmesi olağan hatta kaçınılmazdır. Arap kültürünün İslam’dan oldukça etkilenmiş olduğunu da mesellere bakarak anlayabiliriz.

Arapların çöl hayatı yaşamlarının bir parçası olmuştur. Bu coğrafyaya ayak uydurarak hayatlarını ona göre düzenlemişlerdir. Sıcaklık, çöl hayvanları, bitkileri, evlerinin şekli, savaşlar ve daha birçok etken kültürlerini şekillendirmiştir. Bu etkenleri mesellerde de bolca görmekteyiz. أَجْهَلُ مِنْ عَقْرَبٍ (el-Askerî, 1988: 270) (Akrepten daha cahil.) Meseline geçen akrep, çölde oldukça fazla olan bir hayvandır. İnsanlar bu hayvanı gözlemlediklerinde, onun ayakaltında çokça dolaştığını ve kendi ölümüne yol açtığını görmüşler bunun üzerine de bir kişinin cahil olduğunu söyleyecekleri zaman “Akrepten daha cahil” ifadesini kullanmaya başlamışlardır. أَرَوَى مِنْ ضَبِّ (el-Askerî, 1988: 405) (Kertenkeleden daha çok susamış.) Bu meselde de yine çöl hayvanı olan kertenkele kullanılmıştır. Kertenkele aslında su içmez, susadığında ağzını rüzgara doğru çevirir ve bu şekilde susuzluğunu giderir. Bunu görenler de bir şeyi çok istemek anlamında bu meseli kullanmışlardır.

Arap edebiyatı denince şiir ilk akla gelenlerdendir. Bu alanda oldukça gelişmiş olan Arap toplumları önemli gördükleri her konuda şiir yazmışlardır. Arap edebiyatı; Klasik Arap Edebiyatı, İslam Öncesi Dönemde Arap Edebiyatı, Sadru'l-İslam Dönemi, Emevi, Abbasi, Çöküş Dönemi Ve Modern Dönem şeklinde dönemlere ayrılmıştır. Özellikle İslam Öncesi Dönem (Cahiliye Dönemi) kültürel hayatın oldukça canlı olmasından dolayı Arap şiirinin en gözde olduğu dönemdir ve zirveyi bu dönemde yaşamıştır. Şiirin bu denli önemli olduğu bir toplumda mesellerin de bundan etkilenmesi oldukça olağandır. Ritim, sözcüklerin uyumu, derinlik gibi etkenler de buna katkıda bulunmuştur. Çeşitli şiirlerden direkt alınmış ya da oradaki bir dizeye atıfta bulunarak söylenmiş mesel örnekleri çokça bulunmaktadır. أَيُّ الرَّجَالِ الْمُهْدَبُ (el-Meydâni, 1955: 1/40) meseli Cahiliye dönemi şairlerinden Nâbîga ez-Zübyânî tarafından söylenmiş şu dizelerden alınmıştır;

وَلَسْتُ بِمُسْتَبِقٍ أَحَا لَا تَلْمُهُ * عَلَى شَعْبٍ، أَيُّ الرَّجَالِ الْمُهْدَبُ؟

Bir diğer örnek اِنَّكَ خَيْرٌ مِنْ تَفَارِيْقِ الْعَصَا meselidir ve Abdullah bin el-Arabi'nin şu dizelerinden alınmıştır;

أَخْلَفْتُ بِالْمَرْوَةِ حَقًّا وَالصَّفَا * إِنَّكَ خَيْرٌ مِنْ تَفَارِيْقِ الْعَصَا

Bir olaya dayanarak çıkan meseller de vardır. Toplum ilgisini çeken bir olayı abartarak ya da birkaç kelimeyle mecaz şekilde ifade eder. Bu kaynaktan çıkmış meseller, toplumun ilgisini neyin çektiğini, hangi değerlere önem verdiğini bizlere göstererek Arap toplumu hakkında daha fazla bilgi içerir. Örneğin; مَوَاعِيدُ عُرُقُوبٍ (el-Meydâni, 1955: 2/337) “Urkub’un sözü/vaadi” Urkub yanına gelip hurma isteyen kardeşine, “bu hurma çıkınca sana vereceğim” der. Söz verdiği vakit gelip hurma çıkınca “biraz büyüsün sana öyle vereyim” biraz daha büyüdükten sonra “iyice olgunlaşsın vereceğim” olgunlaştıktan sonra “daha sulu olsun öyle vereceğim” sonrasında da “kuru hurma olsun vereceğim” der. Hurma söylediği gibi olduktan sonra Urkub bir gece vakti gidip onu keser ve kardeşine hiçbir şey vermez. Bu olaydan sonra sözünde durmayan kişiler için Urkub’un sözü meseli kullanılır.

Bu mesel ve ardındaki olay sözünde durmamanın iyi karşılanmadığını, Araplarda hurmanın mesellere girecek kadar önemli olduğunu gösterir.

Mesellerin çıkış sebeplerinin aslında toplumun yaşantısı, zihin yapısı, değerleri en genel ifadeyle kültürü olduğu ortaya konulmuştur. Buradan kültürü en iyi yansıtan cümlelerin meseller olduğunu söyleyebiliriz. Arapça öğretirken mesel kullanmak öğretmen açısından kaliteli ve zengin örnekler olacak öğrenci için de Arapçanın nasıl bir dil olduğunu daha iyi anlamasına olanak tanıyacaktır.

Dil-Kültür-Mesel

Zamanla birçok evreden geçen dil, birikimli bir şekilde gelişimini ve değişimini sürdürmektedir. İnsandan doğan bir araç olduğundan dolayı ondan çokça etkilenen ve aynı zamanda onu etkileyen de bir unsurdur. İnsanın olduğu yerde sanat, edebiyat, bilim de mutlaka oluşur. Bu gibi durumların her biri dili değişime sürüklemiş ve yeni sözcükler bünyesine almıştır. İnsanın en önemli özelliklerinden biri pratik zeka geliştirebilmesi ve bunu farkında olmadan yapabilmesidir. Bu özelliği dile yansımış olup üzerine sayfalarca yazı yazılacak olan konuları tek cümleyle pratik ve zeki bir şekilde ifade edebilecek güce sahip hale gelmiştir. Buna en güzel örnek atasözleri, Arapçadaki karşılığıyla mesellerdir. Bu cümleler sadece bir durumu veciz bir şekilde anlatmakla kalmayıp içerisinde birçok yaşanmışlık, kültür, söz sanatı gibi unsurları da barındırmaktadır. Şüphesiz Arap toplumunu yansıtan en önemli araçlardan biri bu cümlelerdir.

Dilin özelliklerinden biri olan birikimlilik; var olduğu toplumun geçmişinden, yaşantılarından, kültüründen bizlere bilgi verir. Herhangi bir toplum, dilin bu birikimlilik özelliğinden yararlanarak başka toplumların geçmişleri hakkında çıkarımlarda bulunabilir. Weisgerber'e göre dil, yaşamın bütün alanlarında, günlük yaşamın en yalın olaylarında, bilimin ana formlarında, görenekler ve törelerde, inançlarda ortaya çıkar; dil her türlü maddesel yaşamın, tekniğin, ekonominin de koşuludur; dinde, hukukta, felsefe ve sanatta yeri vardır (Aydın, 2013: 173). Günlük dilde farkında olmadan sarf edilen sözcükler bile özünde topluma ait izler barındırır. Kültür, maddi ve manevi her şeyi işlemek ve geliştirmek demektir (Kaplan, 2014: 32). Bir milletin neredeyse tüm özelliklerini içine alan kültür oldukça geniş kapsamlıdır. İnsan, düşünen, düşündükleriyle yeni şeyler üreten, sonra da ürettiklerini başkalarıyla paylaşma gereği duyan sosyal bir varlık olarak tanımlanır (Cüceloğlu, 1979: 308). İnsanın bu iletişimi temelde kültürü oluşturur. Giyilen kıyafetten halk oyunlarına, konuşulan dilden yemeklerine kadar bir milleti diğerinden ayıran kıstaslar kültürde bulunur. Dil yönünden ele aldığımızda diğer kültür öğelerinin de dilin içerisinde bir yerlerde olduğu görülür. Söylenen şarkılar, yazılan edebi eserler, sözlü gelenekle aktarılan değerler bizlere dil aracılığıyla kültür hakkında bilgiler verir. Kültürü öz halde işleyen cümleler ise atasözleridir. Bu cümlelere bakıldığında toplumun her alanından yaşanmışlıklar görmek mümkündür.

Dili öğretirken cümleler vermenin önemi tecrübelerle sabittir. Kişi kuralı öğrendikten sonra ne kadar çok örnekle karşı karşıya kalırsa konuyu o kadar zihnine yerleştirir ve kalıcılık aynı oranda artar. Bu cümle örneklerinin de kullanılmayan kelimelerden oluşan cümlelerden oluşması yerine çokça karşılaşılan ve toplum hakkında bilgiler içeren cümleler olması motivasyonu arttırmakla birlikte eğitimi daha kaliteli hale getirecektir. Meseller geçmişten biriken bize aktarmasından dolayı süregelen kültür hakkında bize önemli ipuçları verir. Bu da o toplumun dili nasıl kullandığından günlük yaşama kadar birçok konu hakkında zihnimizde genel yarguların oluşmasına yardımcı olur. Kültürü öğrenilen bir dilin öğrenilmesi daha kolay olur ve eğitim tekdüze olmaktan çıkar. İçerisinde edebiyat ve zengin bir kültür barındıran meseller, dil öğretiminde kullanıldığında faydalı ve kalıcı cümle örnekleri olacaktır. Söylemindeki ahenk akılda kalıcılığı arttırırken farklı sözcük ve kullanımlar içeriyor olması da kelime hazinesini genişletecek niteliktedir.

Arapça Öğretiminde Mesel Kullanımının Önemi Ve Öğretim Yöntemlerine Göre Uygulanabilirliği

Geçmişten beri yabancı bir dilin öğrenilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu önem günümüzde daha da artmış ve dil öğrenimi kaçınılmaz bir hal almıştır. Zaman içerisinde de dil öğretiminde farklı yöntem ve teknikler geliştirilmiştir. Değişen ve gelişen şartlara uyum sağlamak adına kullanılan yöntemler de kendini yenilemek zorundadır. Bugün pek çok yöntem ve teknik kullanılıyor olsa da sadece birinin doğru olduğunu söylemek yanlıştır. Dilin farklı seviyelerinde farklı tekniklerin kullanılması öğretimin etkili olması adına oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra kullanılan ve etkili olan yol bir diğer kişide faydasız olabilir. Bu sebeple birden fazla yöntemin ve tekniğin denenmesi de ayrıca önem taşımaktadır.

Arapçanın başlangıç seviyesinde olan kişilerin kültür hakkında pek fazla bilgisinin olması beklenmez. Bu seviyede dili kendi basit ihtiyaçlarını ifade edecek kadar bilmesi yeterlidir. Ancak Arapçayı orta-ileri seviyeye kadar öğrenmiş bir kişinin Arap kültürü hakkında da bilgisinin olması gerekir. Bu, seviyeyi ilerletmek ve zihinde daha belirgin hale getirmek

adına önemlidir. Arapçaya özgü bir kelimeyi zihinde tahayyül etmek o kelimenin bulunmadığı bir dili kullanan kişi için oldukça zordur. Burada kültürü olduğu gibi yansıtan meselleri kullanmak oldukça faydalı olacaktır. Bu faydalar arasında şunları sayabiliriz;

- Bir meseli okuduğumuz, dinlediğimiz zaman kelimeler arasındaki ses uyumu sayesinde o cümle kulağımıza daha hoş gelir ve cümlelerin aklımızda kalıcı olmasına yardımcı olur.
- Meselin doğuş hikayesi ilgimizi çeker, Arap kültürü hakkında bize oldukça faydalı bilgiler sunar ve bir kalıp olarak zihnimize yer edinir.
- Meseller oldukça çeşitli olduğundan Arap kişileri ile de alakalı pek çok mesel bulunduğu için bizlerde bu kişilere dair genel kültür oluşturur.
- Bir dil bilgisi kuralını öğrenme/öğretmede zorluk çekiliyorsa meselle birlikte bu kuralın görülmesi sayılan sebeplerle birlikte daha etkili ve kolay olur. Çoğu konu ve kural içeren meseller öğretmenler için zengin örnek kaynaklarıdır.

Bir örnek verecek olursak; ثَمَرَةُ الصَّبْرِ نَجْحُ الطَّوْفَرِ “Sabrın meyvesi zafer elde etmektir.” Türkçe karşılığı, sabrın sonu selamettir olan bu mesel bizlere dört farklı kelimeyi cümle içerisinde öğretir, iki tane isim tamlaması içerdiğinden “izafet” konusuna güzel bir örnek teşkil eder, hareketler ve الطَّوْفَرِ – الصَّبْرِ kelimeleri arasındaki ses/hareke uyumu akılda kalıcılığı artırır, başarının ve sabrın Türklerde olduğu gibi Arap kültüründe de olduğunu bizlere gösterir. Örnekle de anlaşılacağı üzere mesel kullanımını zihni daha aktif hale getirerek öğrenmeye yardımcı olur.

Öğretimde pek çok yöntem ve teknik mevcuttur. Mesellerle birlikte kullanılması uygun olanları açıklamaları ve örnekleriyle birlikte vermek konuyu daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır. En eski ve hala sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri anlatım (takrir, sunma); yabancı dil eğitiminde dil bilgisi-çeviri (geleneksel) yöntemidir. Dil bilgisi öğretiminde tümevarım kullanılır ve başlangıçta öğrencilere okutulan metinlerdeki gramer kalıplarına öncelik verilir (Erdem ve Memiş, 2013: 300). Bu yöntemle dil öğretiminde, dersler genellikle öğretmen merkezlidir. Öğretmenler, öğrencilere gramer kurallarını ve çeşitli kelimeleri çeviri yaparak öğretirler. Ancak bu yöntem öğrencilerin dil öğrenme motivasyonunu düşürebilir. Farklı yabancı dil öğretim metotları, öğrencilerin daha aktif rol oynamalarını sağlar. Meseller, dil bilgisi kurallarını öğretmede direkt çevirilerini yapmak suretiyle kullanılabilir. Bu yöntem ihtiyaç halinde uygulanabilir ancak daha farklı yöntemlerin kullanılması etkililiği ve kalıcılığı artıracaktır. Bu yöntemi kullanacak öğretmenler iyi bir birikime sahip olmalı ve verdiği meseller hakkında bilgi aktarımı yapabilmelidir.

Mesellerin kullanılabileceği en iyi yöntemlerden biri yapılandırmacı yaklaşımdır. Yapılandırmacı eğitimin en önemli özelliği, öğrenenin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat vermesidir (Kalaycı, 2014: 2). Yapılandırmacı yaklaşımda bilgi öğrenciye sezdirme yöntemiyle verilir. Bu, cümleyi söyleyip anlamı tahmin etme üzerinden uygulanabilir. Öğrenci cümleleri duyduktan ve anlamlandırmaya çalıştıkça aktif öğrenme sağlayarak kelime hazinesini genişletir. Bu yöntem mesel içerisinde sadece bir sözcük bilinmiyorsa çok daha etkili olur. Beyin, diğer kelimelerinin anlamından yola çıkarak bilinmeyen kelimeye anlam atfeder bu da kelimenin öğrenilmesini kolaylaştırır.

Bir diğer etkili olacak yöntem de drama yöntemidir. Drama yöntemi; belirlenmiş hedeflerin kazandırılmasına yönelik hazırlanan, “ısınma, canlandırma ve değerlendirme” bölümlerinden oluşan bir lider eşliğinde grupta gerçekleştirilen, yaş ve konu sınırlamasının olmadığı atölye çalışmalarıdır (Akdemir ve Karakuş, 2016: 56). Bir ve ya birkaç mesel öğrenci grupları arasında paylaşılarak küçük gösteriler hazırlamaları istenir. Burada birden çok duyu organı aktif şekilde rol alacağından öğrenme de kalıcı ve eğlenceli olur. Bu tür uygulamalar, öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmelerine ve doğru telaffuz etmelerine de yardımcı olur.

Sonuç olarak, yabancı dil öğretiminde farklı metotlar, öğrencilerin daha aktif bir rol oynamalarını ve daha fazla pratik yapmalarını sağlar. Bu metotlar, öğrencilerin motivasyonunu artırır ve dil öğrenmelerini daha kalıcı hale getirir. Seviyeye uygun yabancı

dil öğretim metotları, öğrencilerin gerçek hayattaki dil kullanımına daha hazırlıklı olmalarını sağlar ve daha donanımlı bireyler olmalarına yardımcı olur. Sonraki bölümlerde vereceğimiz örnekler, sayılan yöntem ve tekniklerden uygun olanıyla öğrenciye aktarılabilir.

Kültürün Arapça Mesellerle Aktarılması Örnekleri

Kültürün en yoğun yansıdığı cümleler olan meseller öğretimde kullanılacak örneklerdir. Herhangi bir konunun ve ya bir kelimenin öğretiminde seviyeye uygun seçilecek mesel, kültürü de beraberinde öğretecektir. Bu bölümde örneklerle kültürün nasıl aktarılacağı görülecektir.

(Nasıf, 2011: 61) -سَبَقَ السَّيْفُ الْعَدْلَ-

Meselde geçen kelimelerin anlamları;

سَبَقَ: (öne) geçti, daha erken davrandı, üstün geldi

السَّيْفُ: kılıç

العَدْلُ: azar, paylama, kınama

Meselin çevirisi: Kılıç, kınamayı geçti (önce davrandı). (Davayı kaybedince konuşan çok olur şeklinde Türkçeye çevirebiliriz.)

Kullanım amacı: Söylenen sözün, kınamanın artık fayda vermeyeceği anlamında kullanılır.

Hikayesi: İki oğlu olan bir çobanın deve sürüsü bir gece vakti kaçar. Çoban oğullarından develeri bulup getirmelerini ister. Bu iki oğlundan biri bir süre sonra deve ile eve dönerken diğeri dönmez ve çoban çarşıya çıktığında bu oğlunun kıyafetini giyen bir adam görür. Adama üzerindeki kıyafeti sorduğunda, yolda bir gençten onu istediğini vermeyince de öldürüp aldığını söyler. Ancak karşısındaki kişinin o gencin babası olduğundan haberi yoktur. Çoban bunu duyunca adamın kılıcını ister ve onu öldürür. Etraftaki insanlar onu bu yaptığından dolayı kınayıp azarlarlar. Çoban da onların sözünün artık bir işe yaramayacağını belirten سَبَقَ السَّيْفُ الْعَدْلَ atasözünü söyler.

Öğrenciye bu atasözü üzerinden aktarılacaklar:

-Atasözünde geçen kelimelerin anlamları. Meselin nasıl doğduğunu anlatan hikayeyle birlikte kelimeler rahat bir şekilde akılda kalabilir. Ayrıca meselin uzun olmaması ve telaffuzunun kolay olması bunu destekleyecektir. Geçen üç kelimenin (سبق / سيف / عدل) üç harfli oluşu ve harflerin benzer olması cümlenin ses bakımından uyumlu olmasını sağlamıştır. Örneğin kılıç yerine bıçak, sopa, taş gibi sözcükler kullanılmış olsaydı cümlenin kulağa uyumlu gelmesi daha az olacaktı. Bu durum da öğrenciye hatırlama konusunda yardımcı olacaktır.

- Kılıcın geleneksel kültürdeki yeri, önemi ve bunun atasözlerine girecek kadar kültürde var olduğu görülür.

(Nasıf, 2011: 123) -وَأَفَقَّ شَنْ طَبَقَةَ-

Meselde geçen kelimelerin anlamları;

وَأَفَقَّ: uygun olmak, anlaşmak, aynı görüşte olmak

شَنْ, طَبَقَةَ: isim

Meselin çevirisi: Şenn, Tabaka'ya uydu (uyum sağladı). (Tencere yuvarlandı kapağını buldu şeklinde Türkçeye çevirebiliriz.)

Kullanım amacı: İki uyumlu, benzer kişinin bir araya geldiği durumlarda kullanılır.

Hikayesi: "شُن" isimli, zeki bir erkek kendisi gibi birini bulmadan evlenmeyeceğine yemin eder ve evleneceği kişiyi bulmak için yola çıkar. Yolda kendisiyle aynı köye gidecek olan bir adam görür ve beraber yolculuk etmeye başlarlar. Yolda adama "sen mi beni taşıyacaksın ben mi seni" diye sorar. Adam da "ikimiz de bineğin üzerindeyiz birbirimizi nasıl taşıyalım" der. Bir müddet sonra hasat vakti gelmiş ekili bir tarla görürler. Adama dönüp "bu ekilenler yenilir mi yoksa yenilmez mi" diye sorunca adam da "görmüyor musun bunlar olmuş" der. Biraz daha yol alınca bir cenazeye rastlarlar ve adama bu defa "tabutun içindeki canlı mı yoksa ölü mü" diye sorar. Adam da "senin kadar cahilini görmedim, tabutun içindeki nasıl canlı olsun" der. شُن adamın evine misafir olur ve adamın طَبَقَة isimli kızı babasının anlattığı olayları dinleyince babasına; "sen mi beni taşıyacaksın ben mi seni" derken sen mi konuşacaksın ben mi diye sormak istemiş. "Bu ekilenler yenilir mi yoksa yenilmez mi" diye sorarken bunların sahibi satıp parasını yer mi yemez mi demek istemiş. "Tabutun içindeki canlı mı yoksa ölü mü" derken de ölen kişi ardında kendisini yaşatacak şeyler bırakmış mı bırakmamış mı diye sormak istemiş der. Babası bunları gidip söyleyince شُن kimin bu yorumu yaptığını sorar ve kızla evlenir. Evine döndüğünde de kızın zekasını görenler, kendisine uyumlu birini bulduğunu kastederek وَافَقَ شُنَ طَبَقَةَ atasözünü söylerler.

Öğrenciye bu atasözü üzerinden aktarılacaklar:

- وافق fiili Arapçanın müteaddi (geçişli) fiil konusuna örnek sağlar. Bu fiil mefulünü direkt olarak almıştır. Anlatılan dil bilgisi konusunun ardından hikayesiyle birlikte verilen bu atasözü konuyu daha anlaşılır ve akılda kalıcı kılar.

-Evlilik, uyum ve zeka konularının atasözünde işlendiğini görmek bu konulara kültürde önem verildiğinin bir göstergesidir.

-عَادَتْ حَلِيمَةً إِلَى عَادَتِهَا الْقَدِيمَةِ (el-Meydani, 1955: 1/710)

Meselde geçen kelimelerin anlamları;

عَادَتْ: döndü

حَلِيمَةً: Halime

إلى: -e/-a

عَادَتِهَا: alışkanlığı

الْقَدِيمَةَ: eski

Meselin çevirisi: Halime eski alışkanlığına geri döndü. (Can çıkar huy çıkmaz ya da eski tas eski hamam şeklinde Türkçeye çevirebiliriz.)

Kullanım amacı: Bir şeyi yapmama kararı alan kişinin bir süre sonra tekrardan aynı şeyi yapması durumunda, huyunun değişmeyeceğini ifade etmede kullanılır.

Hikayesi: حَلِيمَةَ (Halime), cömertliği ile bilinen حَاتِمَ الطَّيْنِ isimli adamın cimri ve tutucu karısıdır. Öyle ki kadın yemeğe yağ koyarken elleri titrer. Adam eşinin bu huyundan vazgeçmesi ve cömertliği öğrenmesi için karısına der ki, bir kadın yemeğe her yağ koyduğunda Allah onun ömrünü uzatır. Kadın bu sözden sonra yemeklere daha çok yağ koymaya başlar ve daha lezzetli yemekler yapar. Böylelikle eli de cömertliğe alışır. Bir müddet sonra kendinden çok sevdiği biricik oğlu ölür ve kadın artık yaşamak istemez. Ömrünün uzamasını istemediği için de yemeklere yeniden az yağ koymaya başlar. Bunu gören insanlar da Halime'nin eski huyuna döndüğünü ifade eden عَادَتْ حَلِيمَةً إِلَى عَادَتِهَا الْقَدِيمَةَ atasözünü söylerler.

Öğrenciye bu atasözü üzerinden aktarılacaklar:

- عَادَتْ (döndü) ile عَادَتْ (adet, huy) kelimeleri arasında cinas vardır. حَلِيمَةً kelimesi ile الْقَدِيمَةَ kelimeleri de ses bakımından birbirleriyle uyumlu olarak gelmiştir. Bu kelimelerin seçilmesi sözü etkili ve güçlü kılmıştır. Böylelikle burada geçen kelimelerin akılda kalıcılığı ve hatırlanması daha kolay olacaktır.

- Atasözünün hikayesinde geçen cimrilik, cömertlik, yemek gibi konuların Arap kültüründe önemli olduğunu görmek mümkündür.

-Birleşik zamir konusunun ardından عَادَتِهَا kelimesini örnek vermek amacıyla kullanılır.

Verilen örnekler ve açıklamalarıyla görüldüğü üzere dil kültürden kültür de dilden bağımsız düşünülemez. Özellikle orta ve üzeri seviyeler için kültür öğretiminin gerekliliği ve bunun da meseller üzerinden yapılmasının en etkili yöntem olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Yapılan çalışmayla birlikte Arapça öğretirken eksik görülen kültür yönü giderilmeye çalışılmıştır. Arapça meseller müfredat konularına yardımcı olacak şekilde araştırılıp hangi konunun hangi meselle daha iyi anlaşılacağı çalışmada belirtilmiştir. Öğretim yöntem ve teknikleri göz önünde bulundurularak kullanılacak mesellerin faydasını en üst düzeye çıkarmaya özen gösterilmiştir.

Sadece dil bilgisi öğretirken değil Arapçanın genel yapısını daha iyi kavramak, yerleşmiş kullanımları öğrenmek, kelime hazinesini genişletmek amacıyla da mesel kullanılmalıdır. Atasözleri, Arapça karşılığıyla meseller bir milletin kültürünün gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunan sözlü ve yazılı cümlelerdir. Kültürü bu denli iyi yansıtan yapıları dil öğretiminde kullanmanın birçok açıdan faydası vardır. Konunun öğretilmesinde ne kadar çok örnekle karşılaşırsa sonucun o denli başarılı olacağı ortaya konulmuştur. Verilecek örneklerde ses uyumu, konunun hikayeleşmesi, farklı içeriklerde olması gibi unsurlar arandığından mesellerin bu açıdan oldukça faydalı olacağı görülmüştür.

Çalışmamızda, bahsi geçen unsurları bir arada bulunduran meseller çeşitli kaynaklar taranarak incelenmiştir. Bu mesellerin hangi konularda fayda sağlayacağı, nasıl kullanılacağı ve çevirileri verilmiştir. Arapça öğrencilerine yardımcı olacak şekilde meseller araştırılıp derslerde bu cümleleri kullanmanın önemi ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, H., KARAKUŞ, M. (2016), Yaratıcı Drama Yönteminin Akademik Başarı Üzerine Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması, *International Journal of Active Learning Dergisi*, 1(2), 55-67.
- AYDIN, S. (2013), Kültürel Bir Miras Olarak Atasözlerinin Kullanımı Üzerine Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri, *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi*, 19(75), 173-192.
- CÂBİRİ, M. (2022), *Arap Aklının Eleştirisi*, Çev. İbrahim Akbaba, İstanbul: Mana Yayınları.
- CÜCELOĞLU, D. (1979), *İletişim ve Toplum*, İstanbul: Altın Kitap Yayınları.
- ERDEM, M., MEMİŞ, M. (2013), Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler, *Turkish Studies International Periodical For The Languages Dergisi*, (9), 297-318.
- HASAN, A. (2007), *en-Nahvü'l-vâfi*, Beyrut: Mektebetü-l Muhammedi.
- KAPLAN, M. (2014), *Kültür ve Dil*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- KALAYCI, N. (2014). *Yapılandırmacı Yaklaşımın Sınıf Yönetimi Ve Öğrenme Sürecine Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- NASIF, V. (2011), *Eşheru'l emsali'l Arabiyye*, Riyad: Daru'l Kitabi'l Arabi.
- QATAMESH, A. (1988), *el-Emsalü'l Arabiyyeti*, Şam: Dar'ul Fikr.
- ISFAHÂNİ, R. (1443), *el-Müfredât*, Şam: Dar'ul Kalem.
- el-MEYDANİ, A. (1955), *Mecma'ul-Emsal* (hz. Muhammed Muhyiddin Abdulhamit), Trablus: Dar'ul Marife.
- Kur'an-ı Kerim: Kelime Mealli, Çev. Murat Balıbey, İstanbul: Nuh Basım, 2017.
- el-ASKERİ, E. (1988), *Cemheratu'l-Emsal* (dz. Ahmet Abdusselam), Beyrut: Daru'l Kutub.